

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2024/25:MJU5y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2024/25:66 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och över motionerna 2024/25:3299 (V) yrkande 11, 2024/25:3300 (S) och 2024/25:3306 (MP) yrkandena 10–12 i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, V, MP) och ett särskilt yttrande (C).

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Skrivelsen

I skrivelsen redogörs för regeringens samlade arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling som antogs av FN:s generalförsamling i september 2015. Skrivelsen innehåller en nulägesanalys, en analys av samstämmigheten och en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030 inklusive en redovisning av den förflyttning som Sverige har gjort mot målet.

I skrivelsen konstaterar regeringen att Sverige har goda förutsättningar för att nå agendans mål. Regeringen har tagit initiativ till ett flertal satsningar som tar Sverige närmare målens uppfyllande på både nationell och global nivå. Sverige har dock fortfarande utmaningar. En rad samhällsproblem som hotar möjligheten att nå agendans mål har över tid växt sig starkare. Regeringen arbetar med att lösa dessa utmaningar genom genomförandet av Tidöavtalet som på så sätt tar Sverige närmare agendans mål. Regeringen kommer att fortsätta arbeta för att EU på ett effektivt sätt genomför Agenda 2030, inom och utanför EU:s gränser.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3300 av Mikael Damberg m.fl. (S) anförs att regeringen bör återkomma med en plan för hur regeringen ska skärpa sitt arbete för att nå Agenda 2030-målen, bl.a. genom åtgärder i linje med de förslag som nämns i motionen. Motionärerna anser bl.a. när det gäller mål 2 Ingen hunger att regeringen måste återkomma med ett förtydligande av hur den har tänkt säkerställa en tillräcklig livsmedelsberedskap i hela landet, och inte bara i södra Sverige. Även livsmedelsstrategin 2.0 måste förverkligas. Motionärerna anser även när det gäller mål 6 Rent vatten och sanitet för alla att regeringen bör återkomma med tydligare mål, tidsramar och åtgärder för hur övergödningssmålet ska nås samt för hur brister i enskilda brunnar och vattenförluster i ledningsnätet ska lösas. När det gäller mål 12 Hållbar konsumtion och produktion vill motionärerna att regeringen återkommer med en tydligare beskrivning av vilka åtgärder som planeras på nationell nivå för att uppnå målet. När det gäller mål 13 Bekämpa klimatförändringarna anser motionärerna att regeringen inte ger en fullständig bild av Sveriges uppfyllande av ESR-åtagandena och att det är missvisande att regeringen inte redovisar neddragningarna av Klimatklivets och Industriklivets bemyndiganderam. Vidare anser motionärerna att regeringen ska klargöra hur skyddet och förvaltningen av värdefull natur lever upp till miljömålen i Sverige och bidrar till mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald i Agenda 2030.

Enligt kommittémotion 2024/25:3299 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 11 bör regeringen återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att de ska kunna förhindras. Motionärerna anser att en samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för ett nationellt genomförande av Agenda 2030 där mänskliga rättigheter och planetens gränser respekteras.

I kommittémotion 2024/25:3306 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 10 anförs att regeringen ska återkomma med en mer transparent och uttömmande beskrivning som grundar sig på Klimatpolitiska rådets utvärderingar av regeringens sammantagna politik i fråga om mål 13 Bekämpa klimatförändringar i Agenda 2030. Vidare vill motionärerna att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 redovisar en mer transparent och uttömmande beskrivning av Sveriges arbete med att nå mål 14 och 15 samt det åtgärdsunderskott som för närvarande är dokumenterat (yrkande 11). Motionärerna anser även att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 bör redogöra för ytterligare åtgärder som visar hur Sverige ska arbeta för att nå de globala målen, med åtgärder som sorteras under införande av Kunming-Montreal-ramverket, och redogöra för hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald (yrkande 12).

Kompletterande information

Livsmedelsstrategin

Det övergripande målet för den nationella livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338).

I februari 2023 inledde regeringen arbetet med en livsmedelsstrategi 2.0. Regeringens ambition är att livsmedelsstrategin 2.0 ska göra avtryck i hela livsmedelskedjan från jord till bord. Den ska skapa förutsättningar för aktörer i kedjan att stärka sin konkurrenskraft, bidra till ökad hållbarhet, främja svenskproducerade varor, öka den totala livsmedelsproduktionen och även minska vår sårbarhet vid en eventuell kris. De viktigaste utgångspunkterna för arbetet är dels att sätta konkurrenskraft, lönsamhet och ökad hållbar livsmedelsproduktion i centrum, dels vikten av livsmedelsberedskap och en robust och anpassningsbar livsmedelskedja i förhållande till omvärlden.

Totalförsvaret 2025–2030

I proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030 lämnar regeringen förslag om ett nytt mål för totalförsvaret, nya mål för det militära försvaret respektive civila försvaret samt inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation. I fråga om det civila försvaret framhåller regeringen att livsmedelsberedskap ytterst handlar om överlevnad men även om att upprätthålla försvarsviljan. En välfungerande och robust livsmedelsförsörjning och en egenberedskap hos befolkningen är därför avgörande för samhällets motståndskraft och för totalförsvarets funktion.

Regeringen framhåller vidare att den i allt väsentligt delar Förvarsberedningens bedömningar när det gäller inriktning och behov för uppbyggnaden av beredskapen hos aktörer inom sektorn livsmedelsförsörjning och dricks-vatten och konstaterar att dessa bedömningar är i linje med arbete som pågår. En del i detta arbete är Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets arbete med att ta fram investeringsprogram för förmågeutveckling inom beredskapssektorn.

Den 17 december 2024 antog riksdagen regeringens totalförsvarsproposition för åren 2025–2030 (bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114).

Nationell strategi för cirkulär ekonomi

Den 9 juni 2020 beslutade regeringen om en nationell strategi för cirkulär ekonomi som pekar ut riktningen och ambitionen för omställningen. Strategins vision är ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. Till strategin kommer det att fattas beslut om handlingsplaner med konkreta åtgärder. För att bidra till detta har fyra fokusområden som bedöms vara av särskild vikt för att nå visionen valts ut:

1. cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign
2. cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster
3. cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp
4. cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller.

Den 22 januari 2021 beslutade regeringen om en handlingsplan för cirkulär ekonomi. Handlingsplanen tar ett helhetsgrepp om alla fokusområden, och för varje fokusområde utvecklas vad regeringen avser med inriktningen för arbetet. I handlingsplanen presenteras aktuella styrmedel och de åtgärder som regeringen har beslutat om eller har för avsikt att besluta om. Vidare beskrivs att arbete med handel och cirkulär ekonomi pågår och får större utrymme i internationella organisationer som Världshandelsorganisationen (WTO) och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) samt i EU:s frihandelsavtal. Enligt handlingsplanen kommer Sverige därför att fortsätta att arbeta för att handelsregler inom EU och globalt stöttar cirkulär ekonomi.

Regeringens klimathandlingsplan

I december 2023 presenterade regeringen den andra klimatpolitiska handlingsplanen (skr. 2023/24:59). I skrivelsen redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under valperioden inklusive de beslutade och planerade åtgärder som regeringen avser att vidta för att förbättra förutsättningarna för hushåll och företag att fatta de beslut som krävs för att de nationella och globala klimatmålen samt Sveriges klimatåtaganden gentemot EU ska nås. Enligt regeringen behöver en rad åtgärder vidtas för att skapa de förutsättningar som krävs för att nå nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045. Regeringen framhåller att det finns goda skäl att stärka det svenska internationella klimatarbetet för att stötta och driva på andra länders omställning och därmed bidra till att öka takten i genomförandet av Parisavtalet. Den internationella klimatpolitiken bör enligt regeringen utvecklas och alla länder behöver nå hela vägen till nettonollutsläpp. Därför bör Sverige verka för en höjd ambition och för att öka takten i det globala klimatarbetet.

Vidare anför regeringen att klimatbiståndet bör utökas och effektiviseras för att stärka genomförandet av Parisavtalet och bidra till dess målsättningar. Klimatbiståndet bör bidra till att skapa förutsättningar för att den gröna globala omställningen går hand i hand med tillväxt och bör i ökande grad bidra till utsläppsminskningar. Regeringen anför att utvecklingssamarbetet i dag har sin utgångspunkt i principerna om bistånds- och utvecklingseffektivitet liksom i Agenda 2030 och Parisavtalet.

Havsmiljöpropositionen

Regeringen föreslår i proposition 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske en inriktning för havsmiljöpolitiken. Två övergripande principer ska gälla för havsmiljöarbetet framöver: att ekosystemansatsens tillämpning ska stärkas och att övergödningen ska minska. Därutöver föreslår regeringen hur Sverige ska fortsätta arbeta internationellt för regleringar och kontroll av farliga ämnen så att tillförseln av farliga ämnen till havsmiljön minskar. Regeringen föreslår även att Sverige ska utöka och förstärka skyddet av marina områden för att bidra till att nå den internationella målsättningen om att 30 procent av de marina områdena ska vara skyddade till 2030. Av de skyddade områdena ska en tredjedel vara strikt skyddade, motsvarande 10 procent.

För att begränsa övergödningen ska enligt regeringen åtgärdsarbetet vara långsiktigt, samordnat och bidra till cirkulära flöden av fosfor och kväve. Regeringen ska verka för att återföringen och effektiviteten i användningen av växtnäringsämnen ska öka och att åtgärdsarbetet i avrinningsområden ska utvecklas för att minimera tillförsel av fosfor och kväve till kust och hav. Kust- och havsmiljöförvaltningen behöver utvecklas för att minska effekterna av övergödningen på arter och livsmiljöer.

Riksdagen har ställt sig bakom regeringens förslag och bedömningar (bet. 2024/25:MJU5, rskr. 2024/25:32).

Budgetpropositionen för 2025

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20) att klimatförändringarna är ett gränsöverskridande problem och att snabba utsläppsminskningar därför behövs globalt. Regeringens klimatpolitiska arbete utgår från att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp, i enlighet med klimatlagen (2017:720) och regeringens klimatpolitiska handlingsplan Hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59). Fokus för regeringens klimatpolitik är att skapa förutsättningar för att på ett samhälls-ekonomiskt effektivt sätt ta bort de utsläpp som kan tas bort, minska de utsläpp som inte går att ta bort helt och att därutöver skapa stora volymer negativa utsläpp. Åtgärderna för att åstadkomma detta behöver genomföras brett i hela samhället, framför allt av hushåll och företag.

Vidare anför regeringen att den verkar för en höjd ambition i det globala klimatarbetet genom kapacitetssupplyggnad, policydialog, samarbete, finansieringslösningar och främjande. Sverige ska fortsätta bedriva en aktiv klimatdiplomati och säkra ett högt internationellt förtroende som en stor bidragsgivare till de globala miljö- och klimatfonderna. Fokus i samarbetet bör ligga på de länder som släpper ut mest.

Regeringen anför att den ser omställningen till en giftfri cirkulär ekonomi som en möjliggörare för industrin och vägen mot netto-noll. Nya cirkulära affärsmodeller som tar hänsyn till hela värdekedjan behöver framgångsrikt kunna skalas upp och introduceras på både den svenska och internationella marknaden för att förstärka de cirkulära materialflödena. Politiken ska även stimulera och skapa rätt förutsättningar för omställningen genom åtgärder som främjar rena avfallsströmmar samt marknaden för återvunnet material och ersättningsmaterial.

Regeringen framhåller i budgetpropositionen att Sverige ska fortsätta arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU. Välmående och livskraftiga ekosystem är viktiga för människans livsmiljö. Regeringen anför att förutsättningarna för biologisk mångfald behöver förbättras. Förstörda livsmiljöer, överexploatering av arter, klimatförändringar, föroreningar och invasiva främmande arter är de viktigaste påverkansfaktorer som behöver hanteras. Regeringen ska även verka för att nå de målsättningar som antagits inom EU:s biodiversitetsstrategi och Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald. Under 2025 kommer regeringen att ta fram en nationell strategi och plan för biologisk mångfald i enlighet med åtaganden i ramverket. Nationellt genomförande av EU-rättsakter är centralt i det arbetet.

Vidare anför regeringen att övergödningen av vatten och framför allt Östersjön är ett omfattande problem som kraftigt begränsar värdet av ekosystemtjänsterna från de övergödda vattnen. Regeringen bedömer att en begränsning av övergödningen är ett av de viktigaste insatsområdena för att nå god ekologisk status och god miljöstatus i kustvatten och hav. Regeringen beslutade därför i juni 2024 om ett etappmål för minskad övergödning.

Etappmålet syftar till att förbättra uppföljningen och utvärderingen av åtgärdsarbetet för att säkerställa att effektiviteten av de åtgärder som regeringen vidtar mot övergödningen är tillräckliga.

Vidare framhåller regeringen att det har skett en betydande utveckling i fråga om livsmedels- och dricksvattenberedskapen och att det därmed finns goda förutsättningar för förmågeutveckling inom sektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. För syftet att stärka den samlade förmågan inom totalförsvaret behöver arbetet med att återuppbygga det civila försvaret ytterligare intensifieras. Därför föreslår regeringen ytterligare medel för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen och till åtgärder för att säkerställa tillgången till dricksvatten (utg.omr. 23).

Klimatredovisningen

I budgetpropositionen för 2025 redovisas regeringens klimatredovisning som en bilaga till Förslag till statens budget för 2025, finansplan och skattefrågor. I denna bilaga kommenterar regeringen Klimatpolitiska rådets bedömningar och rekommendationer. Det klimatpolitiska rådet ska utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med klimatmålen. Rådet lämnade i mars 2024 sin årliga rapport. Klimatpolitiska rådet har i årets rapport särskilt fokuserat på regeringens klimathandlingsplan.

I klimatredovisningen anför regeringen bl.a. att den anser att klimathandlingsplanen är i linje med de krav som ställs i klimatlagen. Ett flertal av de uppgifter som Klimatpolitiska rådet anser saknas finns enligt regeringen i den klimatredovisning som lämnades i budgetpropositionen för 2024. Vidare anför regeringen att handlingsplanen beskriver insatser som över tid kommer att ge de förutsättningar som behövs för att ställa om och nå klimatmålen. Utgångspunkten är att det är näringslivet och hushållen som utför omställningen men att regeringen aktivt och kontinuerligt behöver skapa och säkerställa att rätt förutsättningar finns på plats för att det ska kunna ske. Klimathandlingsplanen syftar därför till att skapa de nödvändiga förutsättningarna för att omställningen ska kunna genomföras och att det långsiktiga 2045-målet ska nås.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet välkomna skrivelsen om Sveriges genomförande av Agenda 2030. Arbetet för att nå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 är mycket angeläget och det är glädjande att Sverige har goda förutsättningar för att nå agendans mål. Samtidigt konstaterar utskottet att ökade insatser behövs för att säkerställa att målen nås. Det är därför positivt att regeringen avser att lösa de utmaningar som finns och fortsätta arbeta för att EU genomför Agenda 2030 inom och utanför EU:s gränser. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att samordning och samstämmighet mellan olika politikområden främjar resultat och långsiktighet i detta arbete.

Utskottet konstaterar att regeringen har tagit initiativ till ett flertal satsningar för att nå agendans mål. Utskottet noterar vidare att redovisningen under varje mål inte ska ses som en uttömmande beskrivning av alla åtgärder regeringen vidtagit utan snarare som en redovisning av tematiska områden som bedöms ha en stor bäring på målets uppfyllelse. Utskottet noterar bl.a. följande när det gäller Agenda 2030-målen.

När det gäller mål 2 Ingen hunger framhåller regeringen arbetet med livsmedelsstrategin och livsmedelsberedskap. Utskottet anser i likhet med regeringen att det är viktigt att öka den hållbara produktionen och stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft. Utskottet ser därför fram emot uppdateringen av livsmedelsstrategin. Vidare noterar utskottet att riksdagen nyligen antog totalförsvarsbeslutet för perioden 2025–2030, vilket innebär en kraftig förstärkning av totalförsvaret och innefattar ett omfattande åtgärdsarbete när det gäller livsmedels- och dricksvattenberedskap.

En begränsning av övergödningen kan bidra till att uppfylla mål 6 Rent vatten och sanitet för alla. Utskottet har i tidigare sammanhang välkomnat etappmålet för minskad övergödning och anser att det är en viktig åtgärd för en förbättrad vattenkvalitet. Utskottet konstaterar samtidigt att regeringen i havsmiljöpropositionen bedömer att ytterligare åtgärder måste vidtas för att minska övergödningen.

Utskottet noterar att det inte finns någon entydig trend för utvecklingen av mål 12 Hållbar konsumtion och produktion. Det pågår arbete på nationell nivå, EU-nivå och globalt för en omställning till en giftfri cirkulär ekonomi. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt framhålla den nationella strategin för cirkulär ekonomi och regeringens handlingsplan för en cirkulär ekonomi. Dessa dokument pekar ut riktningen för omställningen och de styrmedel och åtgärder som regeringen har beslutat om och har för avsikt att besluta om på nationell nivå.

När det gäller mål 13 Bekämpa klimatförändringarna vill utskottet särskilt framhålla regeringens klimathandlingsplan och de åtgärder på nationell och internationell nivå som handlar om att motverka klimatförändringar och begränsa och minska utsläpp. Vidare konstaterar utskottet att regeringen i den senaste klimatredovisningen kommenterat Klimatpolitiska rådets bedömningar och rekommendationer, och utskottet delar regeringens bedömning att denna information därmed inte behöver upprepas i denna skrivelse.

Utskottet konstaterar att tillståndet för haven inte är tillfredsställande och att åtgärder behöver vidtas för att uppfylla mål 14 Hav och marina resurser. Utskottet har tidigare välkomnat regeringens havsmiljöproposition och de åtgärder som där föreslås för ett levande hav med ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske. Dessa åtgärder kommer att bidra till att mål 14 uppnås.

Trots att det görs stora insatser för att hejda förlusten av biologisk mångfald genom att bl.a. skydda och förvalta värdefull natur och återskapa och restaurera våtmarker så återstår stora problem med att nå mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald. I likhet med regeringen anser utskottet att

förutsättningarna för en positiv utveckling av den biologiska mångfalden måste förbättras. Förlusten av biologisk mångfald är en global utmaning som behöver mötas med åtgärder såväl nationellt som inom EU och globalt. Vidare vill utskottet framhålla att regeringen under 2025 ska ta fram en nationell strategi och plan för biologisk mångfald i enlighet med de åtaganden som följer av Kunming-Montreal-ramverket.

Slutligen vill utskottet framhålla att världen står inför globala utmaningar som kräver gemensamma lösningar och en bred samverkan på både nationell och global nivå. Sverige har goda förutsättningar att nå målen i Agenda 2030, och regeringens redovisning innehåller viktiga steg i detta arbete.

Utskottet anser därmed att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2024/25:3299 (V) yrkande 11, 2024/25:3300 (S) och 2024/25:3306 (MP) yrkandena 10–12 och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 11 februari 2025

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Kajsa Fredholm (V), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Anders Karlsson (C) och Björn Petersson (S).

Avvikande meningar

1. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (S)

Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S) anför:

Regeringens kapitulation när det gäller utvecklingspolitiken berör alla de 17 Agenda 2030-målen. Vi vill särskilt lyfta frammiljö- och klimatpolitiken.

På miljö- och klimatområdet är regeringens politik långt ifrån tillräcklig. Siffror från Statistiska centralbyrån visar att koldioxidutsläppen ökade kraftigt under första halvåret 2024. Regeringens klimathandlingsplan saknar skarpa åtgärder, och Sverige ser nu ut att missa i princip samtliga klimatmål. Det erkänner regeringen själv i sin uppdaterade nationella energi- och klimatplan. Det riskerar att leda till dyra böter och försämra Sveriges trovärdighet internationellt. Samtidigt har regeringen genomfört kraftiga nedskärningar i naturvården. Naturvården är avgörande för att skydda våra naturområden, arter och ekosystem men också för att främja friluftsliv och skapa nya jobb tillfällen.

När det gäller mål 2 Ingen hunger delar vi regeringens bedömning att Sverige har en hög standard inom livsmedelsproduktionen, men vi ser även att produktionen minskar inom exempelvis mejerisektorn och att problem med ohälsosamma matvanor, övervikt och fetma ökar.

Något som inte nämns i skrivelsen är regeringens brist på tillräckliga resurser till livsmedelsstrategin, vilket försvårar arbetet med att säkra svensk livsmedelsförsörjning. Det har nu gått mer än två år sedan regeringen tillträdde, men vi har fortfarande inte fått ta del av den utlovade livsmedelsstrategin 2.0.

I skrivelsen lyfter regeringen inte heller fram några åtgärder för att trygga livsmedelsberedskapen i hela landet. Livsmedelsförsörjningen i norra Sverige är i dag otillräcklig. Livsmedelsverket har t.o.m. larmat om att boende i norra Sverige kan tvingas att evakueras vid en eventuell kris. Det betonar vikten av särskilda satsningar för att stärka jordbruket i Norrland. Vi har därför föreslagit en höjning av stödet till mjölkbönder i norra Sverige med 60 miljoner kronor i förhållande till regeringens budget.

Mot denna bakgrund vill vi att regeringen återkommer med ett förtydligande kring hur den har tänkt säkerställa en tillräcklig livsmedelsberedskap i hela landet, och inte bara i södra Sverige.

När det gäller mål 6 Rent vatten och sanitet för alla framgår det av skrivelsen att Sverige har god tillgång till rent dricksvatten och sanitet, men att utmaningar kvarstår med bl.a. enskilda brunnar, avlopp, vattenförluster i ledningsnätet på ca 16 procent och skydd av dricksvattenresurser samt skydd av ekosystem.

Regeringen framhåller att den beslutat om ett etappmål om övergödning. Övergödningen är ett mycket allvarligt problem som påverkar både biologisk

mångfald och klimatet negativt. Det är forskningen överens om. Vi ser därför positivt på att regeringen inrättar ett etappmål om övergödning. Dessvärre är målet mycket vagt formulerat. För att etappmål ska få den styrande effekt som är nödvändig behöver målen också vara kvantifierade och tidssatta. Dessa delar saknas i regeringens etappmål.

Även de konkreta åtgärder som behövs för att nå övergödningens mål lyser med sin frånvaro. En viktig del av lösningen för att komma åt övergödningen är att minska tillförseln av kväve och fosfor från land. Det gäller inte minst jordbruket som står för den största delen av den näringstillförsel till Östersjön som orsakas av människan. För att effektivt bekämpa övergödningen är det nödvändigt att utveckla stöd och andra åtgärder som ökar cirkulariteten och minskar näringsförlusterna från jordbruket. Men i både regeringens skrivelse 2024/25:66 och proposition 2023/24:156 saknas tillräckliga förslag på åtgärder för att uppnå detta.

Skrivelsen saknar också uppgifter om hur och när regeringen ska lösa brister i enskilda brunnar och vattenförluster i ledningsnätet på ca 16 procent. Vi ber därför regeringen att återkomma med tydligare mål och tidsramar för att åtgärda dessa brister.

När det gäller mål 12 Hållbar konsumtion och produktion instämmer vi i bedömningen att genomförandet av mål 12 är tvetydigt. Det är positivt att regeringen i skrivelsen beskriver sitt arbete på internationell nivå, men vi menar att åtgärder inom cirkulär ekonomi inte beskrivs tillräckligt på nationell nivå.

Vi har föreslagit en rad åtgärder nationellt. Vi anser att företag behöver uppmanas att ta fram resurssnåla produkter som är lätta att återanvända och återvinna, vilket förutsätter en tydlig ansvarsfördelning genom hela livscykeln. På flera områden behöver befintlig ansvarsfördelning bli bredare och tydligare. Det gäller inte minst elektronik, textilier, byggprodukter och förpackningar.

Vidare måste vi sätta stopp för friåkarna som inte betalar förpackningsavgift trots att de har förpackningsansvar. Det medför orättvisa villkor för skotsamma producenter. Regelverken behöver utvecklas, den offentliga sektorns roll som drivkraft stärkas och kunskapen om cirkulär ekonomi främjas. Vi föreslår även att vid en framtida skatteöversyn ta hänsyn till övergången från ett linjärt synsätt till ett cirkulärt.

Mot denna bakgrund vill vi att regeringen återkommer med en tydligare beskrivning av vilka åtgärder som planeras på nationell nivå för att uppnå målet om hållbar konsumtion och produktion.

När det gäller mål 13 Bekämpa klimatförändringarna framgår av skrivelsen att regeringens samlade förslag i budgetpropositionen för 2025 innebär att ESR-åtagandet för 2030 beräknas nås. Det är uppseendeväckande att regeringen enbart beskriver det scenario där målet nås, trots att det enligt Naturvårdsverket finns ett lika sannolikt scenario där målet inte nås. Vidare vilar måluppfyllelsen på högst osäkra antaganden om ökande elektrifierings-takt, begränsade utsläppsökningar och att det inte uppkommer något

underskott i LULUCF-sektorn under perioden 2021–2025. Vi menar att regeringen inte ger en fullständig bild av Sveriges uppfyllande av ESR-åtagandet.

Naturvårdsverket bedömer att Sverige inte når etappmålen till 2030 eller 2040, och inte heller målet om nettonollutsläpp till 2045 med nuvarande styrmedel. Det är under all kritik. Enligt Climate Change Performance Index har Sveriges klimatpolitik rasat från näst bäst under den socialdemokratiska regeringen till plats 41 under 2024 – efter oljelandet Kazakstan.

Regeringen beskriver sin klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) som en plan för hur Sveriges klimatmål ska nås, men faktum är att klimathandlingsplanen har kritiserats från flera håll för att vara otillräcklig. Till och med regeringens egna myndigheter har riktat svidande kritik. Klimatpolitiska rådet konstaterar att regeringens beslutade politik inte längre leder i riktning mot att de centrala klimatmålen uppnås. Finanspolitiska rådet drar slutsatsen att ”regeringen saknar en sammanhållen och begriplig klimatstrategi”.

Vidare lyfter regeringen fram Klimatklivets och Industriklivets roll i arbetet för måluppfyllelsen. Vi introducerade Klimatklivet och Industriklivet under 2015 respektive 2018 för att stödja investeringar som bidrar till en fossilfri industri. Dessa stöd är viktiga möjliggörare för industrins omställning. Det är missvisande att regeringen inte nämner att båda dessa stöd har tvingats att dra i bromsen efter att regeringen skurit ned bemyndiganderamen för 2026–2029. Medan regeringen minskar budgeten för Klimatklivet och Industriklivet vill vi i stället vidareutveckla dessa och har därför föreslagit 250 respektive 500 miljoner kronor mer än regeringen för nästa års budget.

När det gäller mål 14 Hav och marina resurser uppfyller Sverige i dag inte Agenda 2030-målet om att bevara och utnyttja haven och marina resurser hållbart. Läget i Östersjön och Nordsjön är kritiskt, för både miljön och ekosystemen.

Vi har länge arbetat för att skydda känsliga områden från bottentrålning. Regeringens löfte på presskonferensen den 4 juni 2024 om att skydda 30 procent av Sveriges hav, varav 10 procent strikt, var därför välkommet. Men detta är varken utskrivet i havsmiljöpropositionen (prop. 2023/24:156) eller regeringens skrivelse (skr. 2024/25:66). I skrivelsen står det i stället att ”det nationella arbetet bidrar till att nå” internationella målsättningar om 30 procent skyddade marina områden till 2030, vilket är en vagare formulering. Vi förutsätter att regeringen återkommer med ett förtydligande av vad den faktiskt avser att göra.

Regeringen planerar att gå vidare med förslag om ett generellt förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden innanför trålgränsen. Men en stor del av de skyddade områdena ligger utanför trålgränsen. Vilka åtgärder regeringen planerar att genomföra utanför trålgränsen saknas i skrivelsen.

Flera fiskbestånd i Östersjön, inte minst sillen och strömmingen, är i ett kritiskt läge. Övergödning och ett ohållbart industrifiske har lett till att bl.a. sillen och strömmingen är på väg att helt slås ut. Vi har därför föreslagit en

paus för det storskaliga sill- och strömmingsfisket i Östersjön till dess att bestånden återhämtar sig till en storlek som möjliggör fiske för human-konsumtion. Trots detta har regeringen röstat ja till fördubblade fiskekvoter i EU för 2025 jämfört med 2024, vilket vi anser går emot riksdagens mandat och flera forskares rekommendationer.

När det gäller mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald bedöms med regeringens nuvarande och planerade styrmedel inga av de nio svenska miljömål som bidrar till mål 15 att kunna nås. En orsak är att regeringen skurit ned miljöbudgeten (utg.omr. 20) från 23,7 miljarder kronor när den tillträdde 2022 till 16,4 miljarder kronor 2025, en minskning med 31 procent.

Anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur minskar med 29 procent 2025, från 1,67 miljarder kronor till 1,19 miljarder kronor. Nedskärningen hotar biologisk mångfald, friluftsliv och skogsägares ersättning för frivillig avsättning av skog. Vi har föreslagit en ökning med 250 miljoner kronor till anslaget.

Anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur har nästan halverats från 2 miljarder kronor 2022 till 1,1 miljard kronor 2023. Därefter har regeringen återfört en mycket liten del av vad den skurit ned. Naturvårdsverket uppskattade sina behov till ytterligare 1,14 miljarder kronor i sitt budgetäskande för 2025, men fick endast 137 miljoner kronor. Nedskärningarna tvingar länsstyrelserna till en absolut lägstanivå, enligt Naturvårdsverket. Även för detta anslag har vi föreslagit en förstärkning med 250 miljoner kronor jämfört med regeringens budget.

I skrivelsen finns heller ingen plan för hur regeringen ska säkerställa att skydd och förvaltning av värdefull natur lever upp till miljömålen i Sverige och bidrar till mål 15 i Agenda 2030. Vi förväntar oss att detta klargörs.

Därmed anser vi att finansutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2024/25:3300 av Mikael Damberg m.fl. (S).

2. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V)

Kajsa Fredholm (V) anför:

Agenda 2030 handlar inte enbart om global utvecklingspolitik utan åtagandena i handlingsplanen gäller såväl nationellt som globalt. Även i svensk inrikespolitik finns i dag stora målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030. Det handlar bl.a. om skattesänkningar för välbeställda som riskerar att urholka välfärden och leda till ökad ojämlikhet, målet om ekonomisk tillväxt i relation till agendans mål om att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och konsekvenserna av dessa, målet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster samt förändringen av arbetsrätten i relation till agendans mål om anständiga arbetsvillkor för alla, för att nämna några uppenbara inrikespolitiska målkonflikter. Om Sverige vill kunna föregå med gott exempel i det internationella arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och med trovärdighet kunna driva frågorna internationellt bör regeringen även visa på arbetet med målkonflikter på det nationella planet.

Jag och mitt parti anser därför att samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för nationellt genomförande av Agenda 2030 och att Sverige därför behöver ett övergripande mål för hållbar utveckling med en samstämmig politik för hållbar utveckling i vilken mänskliga rättigheter och planetens gränser respekteras. En samstämmig politik för hållbar utveckling handlar om att politik inom flera områden samverkar. Det är därför avgörande att målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att kunna förhindras. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att kunna förhindras.

När det gäller mål 12 Hållbar konsumtion och produktion är produktionen och konsumtionen i dag linjär och inte optimerad utifrån ett hållbart nyttjande av resurser. Nuvarande bristande resurseffektivitet och ohållbara materialanvändning måste brytas för att åtgärda de största planetära utmaningarna, klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald. Enligt FN:s internationella resurspanel är ineffektiv resursanvändning orsak till hälften av världens klimatutsläpp och har resulterat i 90 procent av förlusten av biologisk mångfald. Resursförbrukningen är därtill ojämnt fördelad såväl globalt som nationellt. En jämlikare fördelning av resurser är en förutsättning för att en kraftigt minskad total resursanvändning ska kunna kombineras med en god materiell standard för alla, såväl i Sverige som globalt. Sverige behöver kraftigt minska sitt materialfotavtryck för att vi som nation ska kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Mitt parti verkar för en ekonomi som är cirkulär, där vi inte tar ut mer från naturen än vad som är hållbart och där det som nyttjas kan användas igen genom återanvändning och materialåtervinning. Detta är ett synsätt som vi behöver bygga in i all industriell verksamhet genom att ställa högre krav på producenterna. Genom att använda det material som redan finns i samhället mer effektivt kan vi minska uttaget av nya resurser, såväl ändliga som förnybara, och förhindra överutnyttjandet av jordens resurser.

En sådan reglering för att främja en cirkulär ekonomi måste även förenas med ambitionen att fasa ut hälso- och miljöskadliga kemikalier. Det främjar utveckling av ny teknologi och skapar gröna jobb. Inte minst inom bygg- och anläggningsbranschen och infrastruktur måste material i ökad utsträckning återbrukas och återvinnas.

Åtgärder för att uppnå en cirkulär ekonomi förutsätter åtgärder på global nivå, inom EU samt nationellt. FN:s globala hållbarhetsmål Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster är en god grund för att globalt verka för ett resurseffektivt samhälle som både minskar det ekologiska avtrycket och stärker den sociala och ekonomiska hållbarheten. EU antog 2020 en andra handlingsplan för cirkulär ekonomi – För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa – och den har en central betydelse för unionens gröna giv. Den dåvarande regeringen presenterade året därpå Sveriges första

handlingsplan för cirkulär ekonomi. Mitt parti har välkomnat båda dessa initiativ.

Sveriges handlingsplan för cirkulär ekonomi berör centrala fokusområden men är otillräcklig för att vara i linje med det globala hållbarhetsmålet och den genomgripande omställning av samhället som krävs. Inte minst saknas förslag på åtgärder gällande lagstiftning och styrmedel.

Att beskriva utvecklingen av genomförandet av mål 12 som "tvetydig" och att "sammantaget finns det ingen entydig trend för utvecklingen" tycker jag är direkt slapp och missvisande. Det saknas inte förslag på hur den cirkulära ekonomin kan stärkas och utvecklas eller hur hållbarhetsmålen kan uppnås. Det som saknas är politisk vilja och ambition från regeringens sida.

När det gäller mål 13 och 15 om klimatet och den biologiska mångfalden måste dessa prioriteras. För att uppnå hållbarhet måste alltid tre dimensioner av den beaktas: den miljömässiga, den sociala och den ekonomiska. Om vi i Sverige uppnår våra 16 nationella miljökvalitetsmål så uppnår vi även den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 nationellt. Av Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen 2023 framgår att minst 12 av målen inte nås till 2030 och att utvecklingen för flera miljömål är negativ. Endast ett av målen är uppnått. För att nå målen bedömer myndigheten att klimatet och biologisk mångfald behöver prioriteras i politiken de närmaste åren.

Mitt parti delar Naturvårdsverkets bedömning av vilka områden som politiskt behöver prioriteras för att Sverige ska uppnå miljömässig hållbarhet i enlighet med Agenda 2030 och våra nationella miljömål. Regeringen och Sverigedemokraterna har dock valt motsatt inriktning och sänkt anslagen för klimatet och den biologiska mångfalden i sina budgetförslag. I budgetpropositionen för 2025 fortsätter man inriktningen och satsar endast 16,4 miljarder kronor inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, vilket resulterar i kraftigt minskade resurser för att minska utsläppen av växthusgaser och bromsa utarmningen av biologisk mångfald. Mitt parti har i stället föreslagit en närapå fördubbling av anslaget genom en ökning på 15,4 miljarder kronor i jämförelse med regeringens budget för att öka takten i arbetet för klimatet och den biologiska mångfalden.

Vi befinner oss i en klimatkris. Möjligheten att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader enligt Parisavtalets målsättning minskar dramatiskt. Förra året blev det varmaste året som uppmätts och medeltemperaturen ligger redan nu mycket nära gränsen på 1,5 grader. Det är helt nödvändigt att omställningstakten ökar kraftigt och att de globala utsläppen minskar drastiskt. Jag och mitt parti strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatkrisen utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatkrisen. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Kapitalismen fördelar jordens resurser extremt ojämnt, mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och – i samspel med patriarkala strukturer – mellan kvinnor och män. Världens rika människor har orsakat klimatkrisen och har fortfarande störst negativ påverkan på klimatet. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket även slås fast i

FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatkrisen och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länderna, som drabbas av klimatkrisen, både för att ställa om sin produktion och sina transporter så att de blir mer hållbara och för att kunna hantera effekterna av utsläppen från den rika delen av världen. Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika människors klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken.

I en rapport publicerad i juni 2019 varnade FN:s rapportör för extrem fattigdom och mänskliga rättigheter för klimatkrisens konsekvenser för fattigdomsbekämpningen och efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. FN understryker att fattiga människor drabbas mycket hårdare av klimatkrisens konsekvenser än rika och har använt ordet klimatapartheid för att beskriva risken för ett samhälle där rika människor köper sig fria från konsekvenserna av de utsläpp som de själva till stor del skapat. Det finns en överhängande risk att klimatkrisen oimintetgör viktiga framsteg inom fattigdomsbekämpningen.

Tyvärr har regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna helt övergivit klimatambitionerna för Sverige. Genom siffertrixande och ett ensidigt fokus på kärnkraft försöker man slingra sig ur sitt ansvar och ökar i stället utsläppen. Regeringens och Sverigedemokraternas förda politik står därmed i skarp kontrast mot mål 13 om att man behöver vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser. För att Sverige ska nå de mål som är bundna till det nationella klimatpolitiska ramverket och klimatåtaganden inom EU krävs ett åtgärdspaket under nuvarande mandatperiod med kraftig politisk kursändring för att minska utsläppen. Regeringens och Sverigedemokraternas budgetar under denna mandatperiod har helt saknat den inriktningen.

Mitt partis klimat- och miljöpolitik tar sin utgångspunkt i att samhället behöver ställa om på ett omfattande, skyndsamt och strukturerat vis för att uppnå klimatmålen och undvika en klimatkatastrof. Många av de nödvändiga förändringarna av vår produktion och konsumtion behöver genomföras de närmaste tio åren. Om omställningen ska lyckas behöver den ske med en tydlig folklig förankring för de genomgripande förslag som behöver komma till. Därför kan och bör inte klimatpolitiken frikopplas från frågor om sysselsättning, välfärd och regional utveckling. På mycket kort tid behöver omställningen av vår konsumtion och produktion sättas i centrum av samhällets utveckling och den ekonomiska politiken. Politiken har alltför länge satt sin tilltro till marknadens krafter i hopp om att klimatomställningen ska hanteras utan det aktiva samhällets inblandning. Men marknaden kan inte lösa kritiska systemfrågor. Det går exempelvis inte att stimulera elbilsanvändning om det inte finns tillräckligt med laddstolpar eller en utbyggd förnybar elproduktion och nätkapacitet. Konsumtion som är fossilfri måste också initialt kunna utvecklas utan det grundläggande marknadskravet på

lönsamhet. Det helhetsansvaret kan bara det offentliga ta, och när det inte görs hålls nödvändiga förändringar tillbaka. Sammantaget gör det att införandet av ny teknik går alldeles för långsamt och mycket av utsläppsminskningarna i praktiken måste tas via beteendeförändringar och minskad konsumtion, en strategi som både riskerar att möta stort motstånd och dras med betydande ineffektivitet. Med en annan politik skulle Sverige ha goda förutsättningar att nå de nödvändiga klimatmål som vi har åtagit oss att leva upp till. Genom gemensamma ansträngningar och ett aktivt samhälle som investerar i klimatet och miljön kan vi åstadkomma en verkligt meningsfull och effektiv klimatomställning. Jag och mitt parti vill ta sikte på en klimatpolitik som är strukturerad, omfattande och folkligt förankrad.

För att klimatomställningen ska bli verkningsfull måste hela samhället och alla delar av ekonomin ställas om. Genom investeringar på 700 miljarder kronor vill vi de kommande tio åren se till att klimatomställningen accelereras på det sätt som efterfrågas av bl.a. Klimatpolitiska rådet. Med mitt partis föreslagna investeringar kommer Sverige att ta reella steg mot att bli världens första fossilfria välfärdsländ. Vi går från ord till handling och föreslår en omställningspolitik som kommer att märkas i alla delar av vårt samhälle. Redan nästa år behöver samhället dels genomföra viktiga klimatsatser, såsom att kraftigt sänka biljettpriserna i kollektivtrafiken och stärka järnvägsunderhållet, dels inleda ett strukturerat arbete inför vår tids stora investeringsåtagande. Mitt parti föreslår att en klimatinvesteringsmyndighet inrättas som ges i uppdrag att planera, samverka och strukturera det gröna investeringsprogram som vi vill sjösätta.

Skydd av värdefull natur är en förutsättning för att uppnå krav inom EU och globala åtaganden för biologisk mångfald. Klimat- och naturkrisen måste mötas gemensamt. Biologisk mångfald med ekosystem i balans är en förutsättning för vårt liv på jorden. FN:s klimatpanel konstaterar i en rapport (april 2022) att åtgärder för att bevara ekosystem dessutom är ett förhållandevis billigt sätt att minska utsläppen. Skydd och restaurering av naturliga ekosystem erbjuder stora möjligheter genom att ta upp och låsa in koldioxid från atmosfären.

Regeringen och Sverigedemokraterna har kraftigt minskat anslagen för att skydda natur och för att sköta natur för att stärka den biologiska mångfalden. På nationell nivå och inom EU verkar man dessutom för att försvaga centrala regleringar för att stärka skyddet av naturen. Det står i skarp kontrast mot Agenda 2030-mål om att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem och hållbart bruka skogar, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Inte heller lever man upp till Agenda 2030-mål om att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling, vilket tydligt tar sig uttryck i den förödande förda fiskeripolitiken i Östersjön. Jag och mitt parti har under lång tid föreslagit kraftigt ökade anslag för att skydda natur och för att genomföra skötselåtgärder för att stärka den biologiska mångfalden och för att främja tillgängligheten och tillgången till

värdefull natur för människor i dessas närhet. I mitt partis budgetförslag för 2025 föreslår vi över 4,7 miljarder kronor mer än regeringen för att skydda natur och över 2 miljarder kronor mer än regeringen för skötsel av natur. Därutöver föreslår vi ökade anslag för att minska spridningen av farliga kemikalier och för att minska övergödningen, vilket bidrar till stärkt biologisk mångfald och förbättrad hälsa.

Utöver kraftigt ökade anslag för att stärka den biologiska mångfalden krävs nya styrmedel. Mitt parti har i en rad motioner föreslagit åtgärder som skulle stärka Sveriges möjligheter att nå de nationella miljömålen samt miljödimensionen i de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030.

Därmed anser jag att finansutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2024/25:3299 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 11.

3. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (MP)

Emma Nohrén (MP) anför:

Regeringens åtgärder för de många miljö- och klimatmål som finns i Agenda 2030, såsom att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser, har i hög grad haft motsatt effekt. Såväl Klimatpolitiska rådet som Finanspolitiska rådet har riktat hård kritik mot att regeringens politik ökar utsläppen och bromsar klimatomställningen. Exempelvis har regeringen kraftigt ökat fossila subventioner, ökat andelen fossilt bränsle i svenska drivmedel, avvecklat elbilsbonus och stöd till kollektivtrafiken, stoppat skärpta klimatkrav i lagen om offentlig upphandling och bromsat utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Klimatpolitiska rådet har konstaterat att regeringens klimatpolitiska handlingsplan leder in på en onödigt riskfylld väg för Sveriges klimatomställning och att regeringen skjuter över ansvaret för att nå Sveriges klimatmål och EU:s åtaganden till nästa mandatperiod. Finanspolitiska rådet har pekat på att regeringen saknar en ”sammanhållen och begriplig strategi” för att nå såväl de svenska som EU:s klimatmål fram till 2030, som hänger ihop med Agenda 2030. Klimatpolitiska rådet understryker i sin rapport från 2024 att bristerna i regeringens klimatpolitiska handlingsplan riskerar att försvaga Sveriges position när det gäller att kunna påverka andra länder, inte minst länder med väsentligt högre utsläpp. Det är mycket negativt, eftersom Agenda 2030 är ett gemensamt globalt arbete. Det är också uppseendeväckande att nuvarande regering i den aktuella skrivelsen om Agenda 2030 väljer att upprepa påståendet om att regeringens klimatpolitiska handlingsplan ”presenterar en plan för hur Sveriges klimatmål ska nås, hela vägen till nettonollutsläpp senast år 2045”. Påståendet har underkänts av Klimatpolitiska rådet som konstaterat att det brister i saklighet och är missvisande.

Även vad gäller åtgärder för att bekämpa klimatförändringarnas konsekvenser har regeringens agerande varit i vissa fall otillräckligt och i andra fall direkt kontraproduktivt. Regeringens nedskärningar på anslagen för

skydd och åtgärder för värdefull natur bromsar arbetet med att stärka ekosystemens motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Regeringens pågående arbete med att ytterligare intensifiera det svenska skogsbruket bidrar kraftigt till att försäkra skogens motståndskraft mot såväl värmeböljor och långdragen torka som stormar.

Det nationella expertrådet för klimatanpassning skriver i sin rapport från 2022 att en intensifiering av insatser för att öka takten i genomförandet av klimatanpassningsåtgärder är nödvändig. Rådet understryker att Sveriges anpassningsarbete behöver anamma ”ett transformativt perspektiv som konkret stärker incitamenten för såväl det fortsatta förberedande anpassningsarbetet som genomförandet av konkreta anpassningsåtgärder”. I stället för att lyssna till expertrådet har nuvarande regering avvecklat det anslag som finansierat länsstyrelsernas klimatanpassningssamordnare och valt att skjuta det livsviktiga anpassningsarbetet på framtiden.

I sin skrivelse framför regeringen att Sverige arbetat aktivt via utvecklingsfinansiering för att stärka motståndskraften mot klimatförändringarna i utsatta samhällen, men nämner inte att biståndsbudgeten som helhet minskat kraftigt. Skrivelsen redovisar inte heller att Sveriges anslag till samtliga fyra globala klimat- och miljöfonder minskade under 2023 och 2024. Mot bakgrund av det som anförs ovan menar vi att regeringens redovisning av arbetet med att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser är bristfällig och i stora drag missvisande. Därför måste regeringen återkomma med en mer transparent och uttömmande beskrivning som grundar sig på Klimatpolitiska rådets utvärderingar av regeringens sammantagna politik när det gäller mål 13 Bekämpa klimatförändringarna i Agenda 2030.

Mål 14 och 15 handlar om marina samt landbaserade ekosystem. En lång rad delmål finns listade under respektive mål. Haven ska bevaras och de marina resurserna ska användas på ett hållbart sätt. Marina och kustnära ekosystem ska förvaltas och skyddas, och senast 2020 skulle överfisket ha stoppats. Även destruktiva fiskemetoder skulle ha stoppats till 2020 och tillträde för småskaliga och icke-industriella fiskare till marina resurser ska säkerställas. För landbaserade ekosystem anger mål 15 att dessa till 2020 skulle ha bevarats, återställts och använts hållbart. Det gäller även ekosystemtjänster på land, i synnerhet för bl.a. skogar och våtmarker. Hållbart brukande av alla typer av skogar skulle ha främjats till 2020, och avskogningen skulle ha stoppats. Målet anger även att omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer ska vidtas.

Utvecklingen i våra hav är oerhört allvarlig, och tillståndet för ekosystemen i både Östersjön och Västerhavet är på många sätt akut. De närmaste åren är kritiska för att vända utvecklingen och återuppbygga ekosystemen igen. Åtgärdsbehovet är mycket stort, både inom ramen för nationell politik och inom gemensamt reglerade politikområden inom EU. Även utvecklingen i många av de svenska landbaserade ekosystemen, exempelvis skogarna, är mycket negativ. Runt tusen skogslevande arter är hotade. Ett omfattande problem är bristen på större, sammanhängande områden med höga

naturvärden, som är ett krav för många arter. Avverkningstakten för värdefulla naturskogar är mycket hög, enligt myndigheternas utvärderingar.

Regeringen räknar upp en rad åtgärder som vidtagits för att nå målen för de marina samt landbaserade ekosystemen. Men regeringens åtgärder är långt ifrån tillräckliga för att nå målen. I myndigheternas utvärderingar av de svenska miljömålen, som utgör den ekologiska dimensionen av Agenda 2030, framkommer att läget är mycket allvarligt och att åtgärdstakten är mycket långsam. Det framkommer också mycket tydligt att de beslutade åtgärderna inte är tillräckliga för att nå målen utan att det också krävs nya åtgärder. Myndigheterna pekar i sitt budgetunderlag till regeringen på ett mycket stort behov av kraftigt ökad finansiering.

Det saknas även en redogörelse för hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald. En mer uttömmande och transparent rapportering är nödvändig för att Sverige ska kunna inspirera andra länder att vidta åtgärder för att nå målen inom Agenda 2030.

Därför måste regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 redovisa en mer transparent och uttömmande beskrivning av Sveriges arbete med att nå mål 14 och 15 och av det åtgärdsunderskott som för närvarande är dokumenterat.

Vi vill också att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 redogör för ytterligare åtgärder som visar hur Sverige ska arbeta för att nå de globala målen, med åtgärder som sorteras under implementering av Kunming-Montreal-ramverket, och redogör för hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald.

Därmed anser jag att finansutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2024/25:3306 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 10–12.

Särskilt yttrande

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (C)

Anders Karlsson (C) anför:

Skrivelsen beskriver delar av regeringens arbete men skönmålar regeringens insatser för att nå målen i Agenda 2030, inte minst genom att ducka för att den förda politiken på hemmaplan aktivt har gått i motsatt riktning mot hållbarhetsmålen. Detta gäller på flera områden, men särskilt för mål 13 om att bekämpa klimatförändringarna, där regeringen brutit trenden för Sveriges långsiktiga utsläppsminskningar och i stället fört en politik som höjt de svenska utsläppen.

Elektrifieringen, som skulle rädda regeringens klimatstrategi, befinner sig också i en återvändsgränd. Regeringen har medvetet gjort elbilar dyrare genom att ta bort klimatbonusen. Mätningar visar att svenskarna inte längre har råd att byta till miljöbil. Resultatet har inte låtit vänta på sig; andelen elbilar i nyförsäljningen minskar nu efter många års uppgång, medan andelen fossilbilar ökar. Med kraftigt höjd elskatt och sänkt dieselskatt är det dessutom högre skatt på grön el än på fossil diesel.

Jag och mitt parti vill vända denna utveckling genom att slopa indexeringen av elskatten samt höja anslaget 1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden med 5 000 miljoner kronor för en folkbonus för miljöbilar som ska ligga på 50 000–100 000 kronor per bil för nya, begagnade, leasade eller nyinköpta elbilar och laddhybrider.

Regeringen levererar inte heller en jordbrukspolitik som för oss närmare mål 2 Ingen hunger och dess olika undermål såsom tryggad livsmedelsförsörjning. Sverige bör ta ett större ansvar för målet om en tryggad livsmedelsförsörjning genom en ökad produktivitet på hemmaplan. Det finns goda möjligheter att utöka livsmedelsproduktionen i Sverige. En utökad produktion i Sverige skulle möjliggöra en ökad export och ett större bidrag till den globala försörjningen av livsmedel såväl som den lokala försörjningen. Samtidigt skulle det tack vare det svenska jordbrukets höga hållbarhetsnivåer innebära ett plus för det globala hållbarhetsarbetet om den svenska produktionen konkurrerade ut mindre hållbara livsmedel från andra ställen.

Regeringen behöver presentera lagförslag som sänker regelbördan för lantbrukaren, leverera en livsmedelsstrategi som leder mot ökad livsmedelsproduktion och vidta åtgärder för att säkra det svenska jordbrukets resiliens i såväl kris som föränderligt klimat.

Mål 2.2 handlar om att uppnå hållbara livsmedelssystem. Ett av de stora hållbarhetshindren är de fossila insatsvarorna. För att stärka jordbrukssektorns omställning mot fossilfrihet vill jag och mitt parti att det nuvarande avdraget för jordbruksdiesel, som i ett akut läge infördes på mitt partis initiativ och därefter gång på gång förlängts av regeringen, görs om till ett teknikneutralt jordbruksavdrag som behandlar alla drivmedel lika samt att detta avdrag

permanentas. Det permanentade avdraget väntades i samband med budgeten för 2025 minska inkomsttittel 1140 Skattereduktioner med 840 miljoner kronor 2026 och 840 miljoner kronor 2027.

Jag och mitt parti vill även stärka anslaget 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 inom utgiftsområde 23 med 250 miljoner kronor för att utöka kompensationsstödet. Det skulle stärka konkurrenskraften i fler delar av landet, särskilt de som har sämre förutsättningar.

Jag och mitt parti vill även se ett utökat arbete med klimatanpassning på landsbygden inte minst inom jordbruket, för att öka motståndskraften mot klimatförändringarna och extremväder såsom extremt torrväder och översvämningar. Det gynnar såväl invånare på landsbygden som jordbruksproduktionen. Därför vill jag och mitt parti att anslaget 1:10 Klimatanpassning inom utgiftsområde 20 förstärks och riktas till landsbygden och jordbruket.

Även när det gäller mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald tar regeringen flera kliv bakåt genom minskade anslag på området. Att förvalta redan skyddade områden och säkerställa att de har livskraftiga ekosystem och en hög artrikedom gör ofta större nytta än att ägna stora resurser till att skydda nya arealer. Det är t.ex. viktigt för friluftslivet och för fungerande ekosystemtjänster. För detta arbete finns statligt stöd för lokalt naturvårdsarbete (LONA) som kan användas för olika ändamål som att främja biologisk mångfald, för våtmarker samt för restaurering av naturtyper. Jag och mitt parti föreslog i vår budgetmotion 75 miljoner kronor till LONA under anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur för 2025 samt 100 miljoner kronor mer än regeringen till anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur inom utgiftsområde 20 för att kunna skydda den mest värdefulla marken och garantera skogsägare ersättning.

Skrivelsen om regeringens arbete för att nå de globala målen är i sitt urval, inte minst i vad som utelämnas, en pikant beskrivning av den bristfälliga politik som i dag bedrivs av den svenska regeringen. Med en annan inriktning på den förda politiken, i linje med mitt partis förslag i Sveriges riksdag, skulle förutsättningarna vara mycket bättre för att nå dessa viktiga mål för en hållbar framtid.